

cbo
talent development

Hoogbegaafdheid & dyslexie

Workshop bij samenwerkingsverband Plein 013
3 november 2016

Marlies Bijvank – de Jonge, M.Sc.
Orthopedagoog
Centrum voor Begaaftheidsonderzoek

Doelen van vandaag

Bekendheid krijgen over:

- Signaleren van 'de' (hoog)begaafde dyslect
- De mogelijke rol van de leraar
- De begeleidingsbehoefte van 'de' (hoog)begaafde dyslect

2

Over wie hebben we het?

- De dubbel bijzondere leerling, de 'twice exceptional'
- *"Gifted/learning disabled students are students of superior intellectual ability who exhibit a significant discrepancy in their level of performance in a particular academic area such as reading, mathematics, spelling, or written expression. Their academic performance is substantially below what would be expected based on their general intellectual ability (McCoach et al., 2001, p. 405)."*
- Superieure intellectuele capaciteiten
- Prestaties op een bepaald academisch gebied zijn significant lager dan zou worden verwacht op basis van algemene intellectuele capaciteiten

3

Signaleren van de (hoog)begaafde dyslect

- 1-5 % van de populatie kinderen met leerproblemen is (hoog)begaafd, percentage is gelijk aan de normale populatie (Van Viersen et al., 2016).
- Grote variëteit in definities van (hoog)begaafdheid en dyslexie...
 - Lastig om te bepalen 'wat' er precies gebeurt → moeilijk signaleren! (Foley Nicpon et al., 2011).

4

Hoe ziet het eruit?

De (hoog)begaafde dyslect is

...zwak in:

- Perceptuele- en geheugentekorten tijdens visuele en auditieve discriminatie, sequentiebepaling, decoderen, auditieve korte termijn geheugen en ruimtelijke vaardigheden.

...sterk in:

- Metacognitieve vaardigheden, verbaal begrip, redeneren, abstract denken, en de verbale vaardigheden zijn sterker dan de nonverbale vaardigheden.

...vergelijkbaar in (t.o.v. leeftijdsgenoten):

- Werkheugen en verwerkingsnelheid.

(zie Van Viersen et al. (2016) voor verwijzingen)

5

Hoe ziet het eruit?

Prestaties op lezen en spellen (Van Viersen et al., 2016)

- De hoogbegaafde dyslect scoort tussen de normaal ontwikkelende kinderen en kinderen met dyslexie in:
 - Hoger dan kinderen met dyslexie
 - Lager dan normaal ontwikkelende kinderen
 - Zeker lager dan (hoog)begaafde kinderen

→Moeilijk signaleren, want ze voldoen niet aan de eisen voor dyslexie!

Eisen voor dubbel bijzondere leerlingen zijn bijna niet op te stellen, want veel variatie in scores (Foley Nicpon et al., 2011).

6

Specifieker

- **Zwak in:**
 - Fonologisch bewustzijn } maar wel beter dan gemiddeld intelligente kinderen met dyslexie.
 - Snel benoemen }
- **Sterk in:**
 - Visueel korte termijn geheugen (mogelijk door compensatie van het werkgeheugen of zeer sterke taalvaardigheden)
 - Werkgeheugen
 - Taalvaardigheden
 - Grammatica
 - Woordenschat

Van Viersen et al. (2016)

7

Moeilijkheden bij het signaleren: Compenseren

- **Fonologie:** risicofactor voor het ontwikkelen van lees- en/of spellingsproblemen.
- **Bij hoogbegaafde kinderen**
 - Groot werkgeheugen
 - Excellente taalvaardigheden

} protectieve rol → compensatie van de cognitieve afwijking

Van Viersen et al. (2016)

8

Moeilijkheden bij het signaleren: Maskeren

Maskeren:

Risicofactoren } hoger niveau van geletterdheid dan verwacht o.b.v.
 Protectieve factoren } het onderliggende probleem (o.a. Webb et al., 2012).

Een gemiddelde prestatie bij een (hoog)begaafde leerling zou al reden moeten zijn om een onderliggend probleem te veronderstellen (Assouline et al., 2010).

9

Maar het is toch gewoon gemiddeld?

Is er wel een probleem...? JA!

- Eerst (hoog)begaafd → later niet meer hoogbegaafd
 - Geen aandacht voor de leerbelemmering
 - Geen aandacht voor de (hoog)begaafdheid

→ Presteren onder het niveau; verlies van plezier; frustratie; negatief gevoel van eigenwaarde.

Webb et al. (2012)

10

Hoe je toch kunt signaleren/diagnosticeren

Breed testen:

- Intelligentie (kijk naar sterktes/zwaktes)
- Het domein waarop de leerling uitvalt (verschillende testen → meer informatie)
- Psychosociaal onderzoek
- Intrapersoonlijk i.p.v. interpersoonlijk

- Let op: compensatie, maskeren en taakonzuiverheid!

- Nog te vroeg voor nieuwe diagnostische criteria...

Assouline et al., 2010; Foley Nicpon et al., 2011; Van Viersen et al., (2016)

11

De mogelijke rol van de leraar

Kennis:

- Zowel over (hoog)begaafdheid als over dyslexie

Het is van belang om: (uit Foley Nicpon et al. 2011; Van Viersen et al., 2016)

- Alert te zijn bij onderpresteren; plotselinge verslechtering van prestaties; plotselinge afname van motivatie;
- Ondersteuning te bieden gebaseerd op sterktes, zowel op school als thuis;
- Mogelijkheden te bieden om de sterke capaciteiten te gebruiken;
- Stressoren en omgevingsprikkels die de dyslexie vergroten te verminderen;
- Begrip te laten zien dat er zowel sprake is van sterke als van minder sterke kanten zodat het 'strengths-based' model kan werken.

12

cbo
talent development

Hoe geef je dit vorm?

Kennis en uitleg over hersenontwikkeling

- Met name m.b.t. **leren** (zie o.a. Wilson & Conyers, 2013)
- De zoektocht naar 'leergrenzen': deze grenzen verleggen is het **eigenlijke leren** (Sternberg & Grigorenko, 2002)

Kennis en uitleg over Mindset (Dweck, 2007)

13

cbo
talent development

De begeleidingsbehoefte van een (hoog)begaafde dyslect

- (H)erkend worden!
 - Aandacht voor de hoogbegaafdheid én de dyslexie
- Perspectief bieden:
 - Jouw kracht → ruimte voor interesse en talent
 - Jouw uitdaging → extra inspanning
- Grip krijgen op het leren
 - Mindset
- Inspraak in het stellen van doelen:
 - Wat heb je nodig?
 - Welke specifieke hulp denk je nodig te hebben?
 - Waar heb je moeite mee en hoe kan ik je daarbij helpen?

(o.a. De Bruin - De Boer, 2011; Dweck, 2007)

14

cbo
talent development

Doelen van vandaag bereikt?

Bekendheid krijgen over:

- Signaleren van 'de' (hoog)begaafde dyslect
- De mogelijke rol van de leraar
- De begeleidingsbehoefte van 'de' (hoog)begaafde dyslect

15

Vragen / contact?

 Centrum voor Begaafdheidsonderzoek
 Toernooiveld 100
 6525 EC Nijmegen

 m.bijvank@pwo.ru.nl

 linkedin.com/in/marliesbijvankdejonge

16

Literatuur

Assouline, S. G., Foley Nicpon, M., & Whiteman, C. (2010). Cognitive and psychosocial characteristics of gifted students with written language disability. *Gifted Child Quarterly*, 54(2), 102–115.
<http://doi.org/10.1177/0016986209355974>

De Bruin-de Boer, A. (2009). Hoogbegaafdheid en dyslexie. In Van Gerven, E. (red.), *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Dweck, C. S. (2007). *Mindset. The new psychology of success. How we can learn to fulfill our potential*. New York: Ballantine Books.

Foley Nicpon, M., Almon, A., Sieck, B., & Stinson, R. D. (2011). Empirical investigation of twice-exceptionality: Where have we been and where are we going? *Gifted Child Quarterly*, 55(1), 3–17.
<http://doi.org/10.1177/0016986210382575>

McCoach, B., Kehle, T. J., Bray, M. A., & Siegle, D. (2001). Best practices in the identification of gifted students with learning disabilities. *Psychology in the Schools*, 38(6), 403–411. <http://doi.org/10.1002/pls.1029>

Sternberg, R. J., & Grigorenko, E. L. (2002). *Dynamic testing. The nature and measurement of learning potential*. Cambridge: Cambridge University Press.

Van Viersen, S., Kroesbergen, E. H., Slot, E. M., & De Bree, E. H. (2016). High reading skills mask dyslexia in gifted children. *Journal of Learning Disabilities*, 49(2), 189–199. <http://doi.org/10.1177/0022219414538517>

Webb, J. T., Amend, E. R., Webb, N. E., & Goerss, J. (2012). *Misdiagnose van hoogbegaafden. Handreikingen voor passende hulp*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Wilson, D. & Conyers, M. (2013). *Five big ideas for effective teaching. Connecting mind, brain, and education research to classroom practice*. Teachers College Press: New York.

17
